

**Глухівський національний
педагогічний університет
імені Олександра Довженка:
150 років розвитку**

Монографія

Глухів - 2024

УДК 378.4(477.52-21)ГНПУ
Г 55

*Рекомендовано до друку та розповсюдження вченою радою
Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка
(протокол № 3 від 23 жовтня 2024 року)*

Рецензенти:

Віктор КОЦУР - академік НАПН України; доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії і культури України та спеціальних історичних дисциплін Університету Григорія Сковороди в Переяславі, заступник голови Національної спілки краєзнавців України, заслужений працівник освіти України;

Сергій Дегтярьов – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії Сумського державного університету, в.о. голови Сумської обласної організації національної спілки краєзнавців України.

Наукова редакція:

Олександр Курок – доктор історичних наук, професор, в.о. ректора Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

Наталія Ткаченко – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

Андрій Гриценко – доктор педагогічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту філології та історії Глухівського НПУ ім. О. Довженка.

Г 55 **Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка: 150 років розвитку:** монографія / за ред. Олександра Курка, Наталії Ткаченко, Андрія Гриценка. Глухів. 2024. 626 с.

ISBN 978-966-376-130-5

У монографії узагальнено та висвітлено основні віхи діяльності Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка від часів його заснування до сьогодення.

Видання присвячено 150-й річниці з дня заснування закладу і адресовано науково-педагогічним працівникам, здобувачам освіти, історикам та широкому колу читачів.

УДК 378.4(477.52-21)ГНПУ

ISBN 978-966-376-130-5

© Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2024
© ФОП Цьома С.П., 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА..... 7

**РОЗДІЛ 1. ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА: У ПОШУКАХ
ОПТИМАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГА..... 9**

*Крижанівський В. М. З історії становлення та розвитку
учительського інституту в Глухові (1874–1954 рр.) 9*

*Гриценко А. П. Діяльність Глухівського педагогічного інституту в
1954–2000 рр. 36*

*Зінченко В. П. Функціонування Глухівського державного
педагогічного університету у 2001–2009 рр..... 62*

*Біліченко П. Г. Нова доба в становленні Глухівського
національного педагогічного університету імені Олександра
Довженка (2009 р.– сьогодні).....78*

*Хроленко М. В. Традиції та інновації в підготовці майбутніх
педагогів.....95*

*Ткаченко Н. М. До нових наукових вершин та міжнародного
співробітництва108*

**РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЧНА ТА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА В
КОНТЕКСТІ ІСТОРІЇ ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА
ДОВЖЕНКА 127**

*Курок В. П., Хоруженко Т. А. Глухівський учительський інститут
як фундатор технологічної освіти в закладах вищої освіти.....127*

*Курок В. П., Гриценко А. П., Ткаченко Н. М. Історія факультету
технологічної і професійної освіти..... 147*

Самусь Т. В. Підготовка педагогів професійного навчання в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка: від історії до сучасності..... 191

Курок В. П., Бурчак С. О. Розвиток творчості майбутнього вчителя як чинник його успішної професійної діяльності в умовах сьогодення..... 207

РОЗДІЛ 3. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОМУ ІНСТИТУТІ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНО-ОСВІТНІХ ЗМІН.....221

Курок О. І. 150-річна традиція підготовки вчителів початкових класів у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка..... 221

Зенченко Т. Ф., Собко В. О., Вишник О. О., Литвинов А. С., Мозуль І. В., Непомняща Г. І., Решетняк В. Ф. Практико-орієнтована методична підготовка вчителів початкових класів: традиції, досвід, інновації..... 241

Бірюк Л. Я., Поліщук В. М., Тюльпа Т. М., Біліченко П. Г. Психолого-педагогічна підготовка фахівців: історичний та сучасний контекст..... 277

РОЗДІЛ 4. ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА В ГЛУХІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА: ВІД ТРАДИЦІЙ ДО ІННОВАЦІЙ312

Мегем О. М. Факультет природничої і фізико-математичної освіти: становлення і розвиток (1874-2001 рр.)..... 312

Луценко О. І., Хлонь Н. В., Сухойваненко Л. М. Міщенко С. М. Біографії-персоналії факультету природничої і фізико-математичної освіти..... 330

Грудинін Б. О. Підготовка вчителів фізики та природознавства до проведення дослідницької діяльності в школі (початок ХХ століття).....368

Коренева І. М. Інноваційні процеси природничо-математичної освіти: сьогодення та перспективи..... 378

РОЗДІЛ 5. ІСТОРІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ФІЛОЛОГІЇ ТА ІСТОРІЇ ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА406

Гриценко А. П. Історичний аспект виникнення та становлення Навчально-наукового інституту філології та історії.....406

Гоголь Н. В., Гричаник Н. І., Клейменова Т.В., Лучкіна–Загородня Л. В., Медвідь Н. С. Становлення та розвиток фахової підготовки вчителів мовно-літературної освітньої галузі в Навчально-науковому інституті філології та історії..... 432

Гриценко А. П., Прокопчук В.С. Трансформація історичної та суспільствознавчої освіти в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка.....469

Заремська І. М. Кафедра іноземних мов та методики викладання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка: від історії до сучасності..... 520

РОЗДІЛ 6. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ НА ФАКУЛЬТЕТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКЦІЇ.....546

Загородня Л. П., Куліш І. Д., Дмитренко А. П., Тітаренко С. А., Марєєва Т. В., Данильченко І. Г., Аторіна В. М., Гордій Н. М., Корякіна І. В., Лісневська Н. В., Лисиця В. В., Барсуковська Г. П. Підготовка фахівців спеціальності «Дошкільна освіта»: минуле і сьогодення..... 546

Хлус Н. О., Гриценко А. П., Курілова В. І., Бутенко Г. О., Синіговець В. І., Цись Д. І., Кузюра Г. М., Петрикей О. О., Редько С. Ю. З історії становлення та розвитку предметної спеціальності «Середня освіта (Фізична культура)» в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка..... 587

Становлення та розвиток фахової підготовки вчителів мовно-літературної освітньої галузі в Навчально-науковому інституті філології та історії

Гоголь Н. В.,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського НПУ ім. О. Довженка

Гричаник Н. І.,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського НПУ ім. О. Довженка

Клейменова Т. В.,

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського НПУ ім. О. Довженка

Лучкіна-Загородня Л. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського НПУ ім. О. Довженка

Медвідь Н. С.,

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського НПУ ім. О. Довженка

Підготовку майбутніх учителів мовно-літературної освітньої галузі за освітньо-професійними програмами бакалаврського та магістерського рівнів, формування фахових компетентностей, що необхідні для їхньої успішної професійної діяльності, забезпечує висококваліфікований професорсько-викладацький колектив кафедри української мови, літератури та методики навчання.

Фахова підготовка вчителів української мови і літератури має понад 100-річну історію. У розвідці Віталія Крижанівського «Викладачі Глухівського інституту (1874–1924)» (2017) зазначено, що з кінця 1917 до початку 1919 року викладачем української мови та літератури на словесно-історичному відділенні Глухівського учительського інституту працював Дементій Григорович Онацький. Саме в ці роки було створено мовно-літературну кафедру, на якій посади викладачів української мови обіймали Аркадій Вікторович Кириченко і Тетяна Вікторівна Пашкевич, а також Єфросинія Григорівна Сагарда (викладач української мови і літератури) й Павло Федорович Іваницький (викладач українознавства) [22].

У вересні 1933 р. в Глухівському педагогічному інституті функціонували п'ять факультетів, один із яких – мовно-літературний. У 1946 р. відкрито мовно-літературний факультет (з українським і російським відділеннями). У вересні 1955 р. був створений факультет мови і літератури (з українським і російським відділеннями) [1, с. 150].

На початку 1950-х рр. кафедру української мови очолював кандидат філологічних наук, доцент Іван Григорович Чередниченко. У цей час українську літературу в Глухівському інституті викладав Юрій Петрович Ступак, який у 1953 р. захистив кандидатську дисертацію «Слов'янська тема в українській літературі 40–50-х рр. ХІХ ст. (Романтизм і Шевченко)».

З 1956 по 1965 роки посаду старшого викладача української мови обіймала Агафія Михайлівна Мукан, яка у 1960 р. була нагороджена знаком «Відмінник народної освіти УРСР». У 1970–1983 рр. на посадах ст. викладача, в. о. доцента та завідувача кафедри мов і літератури (з 1972 р.) працював кандидат педагогічних наук Андрій Тимофійович Гамалій. Йосип Моїсейович Казнадзей упродовж 1952 – 1985 рр. працював старшим викладачем кафедри мови Глухівського педінституту, а з 1972 – кандидатом філологічних наук, доцентом кафедри, викладав мовознавчі дисципліни [2].

Новітня історія Навчально-наукового інституту філології та історії пов'язана із започаткуванням у серпні 1998 р. факультету української мови і літератури, на якому здійснювалася підготовка фахівців за спеціальністю «Українська мова і література». На базі факультету функціонували дві потужні кафедри – кафедра української мови та методики її викладання та кафедра української літератури та методики її викладання. Викладачі кафедр на високому професійному рівні поєднували два важливі вектори викладацької роботи – навчально-методичну діяльність і науково-дослідну роботу задля розвитку факультету й університету.

Кафедру української мови та методики її викладання очолила кандидат педагогічних наук, доцент В. О. Собко. Згодом посаду завідувача кафедри української мови (назва змінювалася у процесі реорганізації) упродовж майже 20 років обіймала кандидат педагогічних наук, доцент Валентина Антонівна Каліш, науковий доробок якої містить низку наукових публікацій, серед

яких кілька монографій та навчальних посібників у співавторстві. За багаторічну сумлінну працю вона відзначена відомчими нагородами: нагрудними знаками «Відмінник освіти України», «Петро Могила», Почесною грамотою МОН України, подякою Президента України; грамотами НАПН України.

Володимир Михайлович Куриленко, кандидат філологічних наук, доцент, «Відмінник освіти України», працював на кафедрі з 1974 р. Він започаткував роботу діалектологічної лабораторії (на громадських засадах). В. М. Куриленко – автор підручників і посібників з історичної граматики, старослов'янської мови. Зокрема, йому належать монографії та лінгвогеографічні праці «Лексика тваринництва поліських говорів» (1991), «До ареалогії та стратиграфії північних (поліських діалектів)» (2001), «Полісся: діалектна ареалогія та стратиграфія» (2004), «Атлас лексики тваринництва у поліських діалектах» (2004), «Східне Полісся: лінгвістичний та історико-археологічний аспекти» (у співавторстві) (2006) [4].

Із 1998 по 2002 рр. кафедру української літератури очолювала кандидат педагогічних наук, доцент Олена Миколаївна Семенов. У 2007 році доктор педагогічних наук, професор О. М. Семенов була призначена на посаду професора, завідувача кафедри української мови Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, а з 2019 по 2024 рр. обіймала посаду завідувача кафедри української мови і літератури цього ж навчального закладу [2].

Майже 40 років на кафедрі працював кандидат філологічних наук, доцент Генріх Степанович Ковальчук – автор програм курсу «Дитяча література» для педагогічних закладів освіти (1976, 1985), книг для читання тощо. Крім науково-педагогічної діяльності, обіймав посади декана, проректора з навчальної та наукової роботи, проректора із заочної форми навчання [3].

Протягом 1985–2001 рр. на кафедрі працювала старший викладач Катерина Григорівна Соп'яненко, яка викладала курси культури мови, народознавства. Вона підготувала кілька методичних посібників для студентів факультету української мови та літератури, зокрема «Творчий пошук нових форм, методів і засобів вивчення української літератури у сучасній середній загальноосвітній школі» (1999).

З вересня 2002 р. до лютого 2003 р. завідувачем кафедри української літератури була доктор педагогічних наук, професор

Галина Йосипівна Давиденко. Упродовж 2003–2005 рр. кафедру очолював кандидат педагогічних наук, доцент Володимир Йосипович Гриневич, який викладав курси давньої української літератури, історії української літератури ХХ ст. [2].

З вересня 2005 р. по червень 2009 р. посаду завідувача кафедри української літератури обіймала кандидат педагогічних наук, доцент Людмила Олександрівна Базиль. Нині доктор педагогічних наук Л. О. Базиль працює в Інституті професійної освіти Національної академії педагогічних наук України.

Відповідно до рішення вченої ради університету від 29 травня 2009 р. на основі двох кафедр було створено кафедру української мови та літератури як випускову. У 2011 р. до неї було приєднано викладацький склад кафедри зарубіжної літератури.

Кафедра зарубіжної літератури як окрема структурна одиниця філологічного факультету вперше в історії педагогічного вишу була створена у 2002 р. У зв'язку з реорганізацією структурних підрозділів університету назва кафедри та її склад кілька разів змінювалися. Однак усі роки її діяльності обов'язки завідувача виконувала доктор педагогічних наук, професор Галина Йосипівна Давиденко. Під її керівництвом у різний час на кафедрі працювали Л. В. Кочубей, О. К. Мілютіна, О. М. Чайка, Н. І. Гричаник, М. О. Кушнерьова, Г. М. Стрельчук, Т. В. Клейменова, І. О. Пінчук, Н. В. Кардашова, Л. В. Ємельяненко, І. В. Загородня, М. П. Гурець, С. М. Стаховський, О. В. Строй, І. А. Лісневська, Н. В. Самоброд, А. В. Шаповалова.

Набутий досвід став основою для розробки й підготовки до друку навчальних посібників із зарубіжної літератури із грифом Міністерства освіти і науки України для студентів закладів вищої освіти. Деякі з них були видані повторними тиражами, як-от: Г. Й. Давиденко «Історія західноєвропейської літератури раннього і зрілого Середньовіччя» (2006); Г. Й. Давиденко, В. Л. Акуленко «Історія зарубіжної літератури Середніх віків та доби Відродження» (2007); Г. Й. Давиденко, М. О. Величко «Історія зарубіжної літератури XVII – XVIII ст.» (2007; 2-ге вид. – 2009 р., 3-тє вид. – 2011 р.); Г. Й. Давиденко, О. М. Чайка «Історія зарубіжної літератури XIX – поч. ХХ ст.» (2007; 2-ге вид. – 2009 р., 3-тє вид. – 2011 р.); Г. Й. Давиденко, Г. М. Стрельчук, Н. І. Гричаник «Історія зарубіжної літератури ХХ ст.» (2007; 2-ге вид. – 2009 р., 3-тє вид. – 2011 р.); Г. Й. Давиденко, О. М. Чайка,

Н. І. Гричаник, М. О. Кушнерьова «Історія новітньої зарубіжної літератури» (2008) [1].

У 2009 р. колектив кафедри випустив низку електронних посібників. Було започатковано серію навчальних посібників «Постмодернізм: художня вигадка та буденна реальність», у якій представлено творчість найпопулярніших зарубіжних письменників. Серед них: «"Театр абсурду" як один із модерністських напрямів у драматургії II половини ХХ століття» (2005); «Роман-антиутопія у контексті світової літератури» (2006) тощо. У тому ж 2009 р. була започаткована серія навчальних посібників «Славетні імена. До ювілею», яка представлена таким виданням: «Духовні скарби художнього світу митців світового письменства» (2010). За участь у Всеукраїнському конкурсі «Мій друг – підручник» у 2008 р. колектив кафедри був нагороджений грамотою Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, видавництвами «Шкільний світ», «Генеза» за 1 місце в номінації «Кращий опис роботи» за підручниками Є. Волощук для 5 та 6 класів «Зарубіжна література».

У 2011 р. кафедра зарубіжної літератури як окрема структурна одиниця університету припинила своє існування, а викладачі продовжили педагогічну й наукову діяльність на кафедрі української літератури та методики її викладання, яка упродовж останніх дев'яти років кілька разів реорганізовувалася та змінювала свою назву [2].

Із червня 2009 р. і до вересня 2022 р. колектив кафедри української мови, літератури та методики навчання очолював доктор філологічних наук, професор Анатолій Олександрович Новиков, під керівництвом якого працювали кандидати педагогічних наук, доценти Н. О. Баранник, Н. В. Гоголь, В. Й. Гриневич, Т. І. Дятленко, В. А. Каліш, Г. П. Кузнецова, І. О. Кухарчук, Л. В. Лучкіна-Загородня, С. П. Привалова, С. В. Цінько, Н. І. Гричаник; кандидати філологічних наук, доценти Н. С. Медвідь, І. В. Холявко, Д. А. Марєєв; кандидати педагогічних наук, старші викладачі О. І. Земка, О. М. Корчова, О. М. Чайка; кандидати філологічних наук, старші викладачі М. Ю. Кабиш, Т. В. Клейменова, М. О. Кушнерьова, Н. В. Троша; старші лаборанти О. І. Куценко та І. А. Лісневська.

Упродовж 2010 – 2017 рр. колектив кафедри здійснював підготовку фахівців не тільки за ОС «Бакалавр» та «Магістр», а й освітньо-науковим ступенем «Доктор філософії» зі спеціальності

10.01.01. – українська література.

Під керівництвом професора А. О. Новикова захищені три дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук (доктора філософії): «Концепт історії у літературній творчості Олександра Довженка» (Н. В. Троша, 2015 р.); «"Гоголівський текст" в українській літературі другої половини ХХ – початку ХХІ століття» (М. О. Кушнєрєва, 2017 р.); «Типологія жіночих характерів у літературній спадщині Олександра Довженка» (С. О. Максимчук-Макаренко, 2017 р.) [12].

Із вересня 2022 року і до сьогодні кафедру української мови, літератури та методики навчання очолює доктор педагогічних наук, професор Наталія Валеріївна Гоголь, автор понад 140 наукових праць, під керівництвом якої активно здійснюється співпраця з науковими установами та навчальними закладами України та зарубіжжя, укладено договори про співпрацю з Прикарпатським національним університетом імені В. Стефаника, Національним університетом «Чернігівський колегіум», Миколаївським національним університетом ім. В. Сухомлинського.

З метою забезпечення високої якості освіти майбутніх учителів української мови і літератури, англійської мови та зарубіжної літератури, розширення їхнього світогляду, ознайомлення з новітніми досягненнями в галузі філології та методик навчання до викладання окремих курсів та читання гостьових лекцій у різні роки залучалися провідні вчені України, зокрема доктор філологічних наук, професор Н. І. Бойко, доктор педагогічних наук, професор Н. Й. Волошина, доктор філологічних наук, професор П. Ю. Гриценко, доктор філологічних наук, професор Л. І. Мацько, доктор педагогічних наук, професор Л. М. Паламар, доктор педагогічних наук, професор О. М. Семенов, доктор педагогічних наук, професор О. О. Маленко та інші [2].

Викладачами кафедри – В. Й. Гриневичем (2001), Н. В. Гоголь (2004), Т. І. Дятленко (2005), С. П. Приваловою (2009) – під керівництвом члена-кореспондента НАПН України, професора, доктора педагогічних наук Ніли Йосипівни Волошиної були захищені дисертації.

Важливим показником розвитку кафедри є створення на її основі науково-дослідних лабораторій, метою яких є проведення ґрунтовних досліджень із проблем формування і розвитку

фахових компетентностей, забезпечення науково-педагогічних і педагогічних працівників сучасною актуальною науковою інформацією, дидактичними матеріалами; організація науково-практичних конференцій, семінарів, дискусій, діалогів, тренінгів для обміну досвідом викладачів закладів вищої освіти; координація наукової праці здобувачів вищої освіти, аспірантів, докторантів, обмін результатами дослідницької роботи зі спорідненими навчальними і науковими установами, а також залучення провідних фахівців для забезпечення наукового керівництва.

Процеси гуманізації та гуманітаризації, глобальні зміни в парадигмі лінгвістичних знань, літературознавстві, філософії, культурології, психології, педагогіці окреслили проблему формування культуромовної особистості вчителя як головного носія національної мови, культури й духовності в третьому тисячолітті. З 1999 по 2008 рік при кафедрі функціонувала науково-дослідна лабораторія «Формування культуромовної особистості майбутнього вчителя-словесника» (керівник – доктор педагогічних наук О. М. Семенов), співробітники якої активно досліджували проблеми етнолінгвістики, лінгводидактики та розробляли технології формування культуромовної особистості майбутнього вчителя української мови та літератури; апробовували інноваційні технології в процесі викладання мовознавчих, літературознавчих, методичних навчальних дисциплін. Напрацювання членів лабораторії було презентовано на Х ювілейній Міжнародній виставці навчальних закладів «Сучасна освіта України – 2007».

Нині викладачі кафедри працюють над науково-дослідними темами: «Підготовка вчителя-словесника з позицій компетентнісного підходу» та «Літературна й кінематографічна творчість Олександра Довженка: проблеми рецепції та інтерпретації» [11].

При кафедрі діють дві науково-дослідні лабораторії: довженкознавства (керівник – доктор філол. наук, проф. А. О. Новиков) і «Східне Полісся: мовна ситуація в просторово-часовому вимірі» (керівник – кандидат філол. наук, доцент Д. А. Марєєв) [13].

Результати наукової діяльності кафедри української мови, літератури та методики навчання, що представлені монографічними дослідженнями, навчально-методичними

посібниками, методичними рекомендаціями, збірниками наукових праць, статтями у фахових виданнях України та періодичних виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу, а також у тих, які індексуються в міжнародних наукометричних базах Scopus та Web of Science, є свідченням високого рівня професіоналізму та активної науково-дослідницької роботи професорсько-викладацького складу. Серед найбільш вагомих публікацій – монографії: «Українська культуромовна особистість учителя: теорія і практика» (за ред. О. І. Мацько, О. М. Семеног; авторський колектив: Н. В. Гоголь, Т. І. Дятленко, С. П. Привалова, О. І. Земка, Д. А. Марєєв) (2008), А. О. Новиков «Українська драматургія й театр від найдавніших часів до початку ХХ ст.» (2011), «Педагогічна практика – основа фахової вправності майбутнього вчителя-словесника» (за ред. Г. П. Кузнецової) (2013), «Формування дослідницьких умінь у майбутніх учителів-словесників: теорія і практика» (О. М. Семеног, О. І. Земка) (2014), А. О. Новиков «Український театр і драматургія: від найдавніших часів до початку ХХ ст.» (2015) [42], А. О. Новиков, Н. В. Троша, С. О. Максимчук-Макаренко «Літературні пріоритети Олександра Довженка» (за ред. професора А. О. Новикова) (2016) [40], «Олександр Довженко в рецепції сучасної наукової думки» (за ред. А. О. Новикова) (2019) [28], Н. В. Гоголь «Культурологічний підхід у змісті шкільної літературної освіти (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)» (2021) [6], М. Ю. Кабиш «Розвиток педагогічної майстерності викладачів загальноосвітніх дисциплін закладів професійної освіти: теорія і практика» (2023) [15].

Викладачі кафедри постійно працюють над підвищенням наукового рівня. Позитивною динамікою є захист докторських дисертацій. Так, 21 грудня 2021 р. кандидат пед. наук, доц. Н. В. Гоголь захистила докторську дисертацію зі спеціальності 13.00.01 – теорія та історія педагогіки на тему «Культурологічні основи змісту шкільної літературної освіти (II пол. ХХ – поч. ХХІ ст.); 29 серпня 2024 року кандидат філологічних наук, старший викладач М. Ю. Кабиш захистила докторську дисертацію зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти на тему «Система розвитку педагогічної майстерності викладачів загальноосвітніх дисциплін закладів професійної освіти». Наразі до захисту докторської

дисертації готується канд. пед. наук, доц. Г. П. Кузнецова. Тема наукового дослідження «Методична система навчання фонетики майбутніх учителів української мови та літератури».

Важливим аспектом у діяльності кафедри є організація та проведення конференцій різних рівнів. Кафедра є організатором щорічної всеукраїнської студентсько-викладацької науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю «Сучасні тенденції та перспективи мовно-літературної освіти в Україні», з 2004 р. спільно із Сосницьким літературно-меморіальним музеєм О. Довженка – Всеукраїнських Довженківських читань та співорганізатором низки наукових заходів. Матеріали наукових конференцій, результати роботи студентських наукових гуртків і проблемних груп публікуються у двох наукових збірниках кафедри – «Довженківські читання» та «Науковий потенціал дослідника: філологічні та методичні пошуки» [1].

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» кафедра української мови, літератури та методики навчання здійснює підтримку української мови шляхом сприяння володінню українською мовою громадянами України, застосуванню української мови відповідно до вимог українського правопису та інших стандартів державної мови. У 2021 р. в університеті функціонували курси підвищення кваліфікації «Особливості використання нового українського правопису в освітньому документообігу». До участі в підвищенні кваліфікації було залучено 97 осіб (як науково-педагогічні працівники, так і співробітники різних структурних підрозділів педколеджу, університету). Програмою було передбачено проведення 7 лекцій на такі теми: 1. Екологія українського ділового слова: лексичні норми. 2. Граматична вправність як складник загальної культури людини. 3. Документ як форма писемного офіційно-ділового мовлення. 4. Документ як форма писемного офіційно-ділового мовлення. 5. Сучасна правописна культура: зміни 2019. 6. Усне ділове комунікування. 7. Ділове спілкування в мережі [13].

У реалізації програми короткострокового підвищення кваліфікації брали участь викладачі кафедри, а саме: доц. І. В. Холявко, доц. І. О. Кухарчук, доц. Д. А. Марєєв, ст. викл. О. М. Корчова.

Протягом листопада-грудня 2022 року функціонували курси підвищення кваліфікації для вчителів ЗЗСО, ЗФПО за освітньою

програмою «Українська мова і література, зарубіжна література» (150 год.), роботу яких забезпечували доц. І. В. Холявко, ст. викл. Н. І. Гричаник).

На виконання рішення вченої ради університету від 31.08.2022 на волонтерських засадах викладачі кафедри в 2023/2024 н.р. реалізували освітній мовний онлайн-курс «Українська єднає», який спрямований на популяризацію української мови, подолання мовного бар'єру, удосконалення особистісного рівня усного і писемного українськомовного спілкування, системне сприйняття минулого, сучасного та майбутнього України, формування ціннісного ставлення до культурно-історичного та морально-етичного надбання українського народу[11].

Запропонований освітній курс був орієнтований на здобуття програмних результатів навчання, як-от: знати історію становлення української мови; володіти нормами сучасної української літературної мови; уміти комунікативно виправдано послуговуватися мовними засобами в різних сферах суспільного життя; сформувані ціннісне ставлення до мови як духовно-національного феномену.

З липня 2021 року університет є уповноваженою установою Національною комісією зі стандартів державної мови для проведення іспитів з метою виявлення рівня володіння державною мовою для виконання службових обов'язків. Супровідну роботу на іспитовому майданчику та вирішення організаційних питань забезпечує доц. Л. В. Лучкіна-Загородня. 4 викладачів кафедри виконували обов'язки екзаменаторів Національної комісії зі стандартів державної мови від ЗВО: доц. В. А. Каліш, С. В. Цінько, Н. С. Медвідь, ст. викл. М. Ю. Кабиш [13].

Згідно зі ст. 3 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» з метою популяризації діалектів і говірок української мови та їх збереження при кафедрі функціонують Діалектологічний науковий центр і науковий гурток «Структура та ґене́за говорів української мови», у рамках яких здобувачі освіти залучаються до студіювання українських східнополіських говірок та аналізу наративів. У 2021/2022 н.р. здобувачка освіти Вікторія Лищенко дослідила діалектизми в художній мові Сергія Жадана. Результати дослідження були висвітлені на II Міжнародній науково-

практичній студентсько-учнівській конференції «Мовні виміри світу» (м. Житомир, 21 квітня 2022 р.). Студентки А. Москаленко і Н. Чечель у 2023 році стали переможницями I етапу захисту наукових робіт із науковою розвідкою «Сільськогосподарська лексика у східнополіських говірках: структура і просторове варіювання». Здобувачі освіти постійно здійснюють збір нового діалектного матеріалу за місцем перебування студентів, поповнюються діалектні фоно- і картотеки.

Вивчення української мови є однією з основних вимог навчання іноземних студентів у ЗВО України. Викладачі кафедри залучені до роботи на підготовчих мовних курсах для іноземців. Слухачі мають змогу вивчати українську мову, а також готуватися до вступу в заклади вищої освіти України. Китайці й туркмени ознайомлюються з культурою України, її побутом, мовою, оскільки розуміють, щоб адаптуватися до життя в Україні, насамперед потрібно розуміти мову. Іноземні студенти виконують завдання, пов'язані з вивченням української лексики, граматики, вчать будувати невеликі за обсягом висловлювання про свою родину, країну, традиції, удосконалюють читацькі вміння на матеріалі сучасних українських поезій. На заняттях комбінуються різні мовні компетенції (мовлення, аудіювання, письмо, читання)[11].

Кожного року колектив кафедри працює над удосконаленням освітніх програм та навчальних планів для спеціальностей 014 Середня освіта (Українська мова і література) та 014 Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова) шляхом уведення до курсів за вибором таких освітніх компонентів, як-от: «Актуальні проблеми сучасного мовознавства», «Порівняльне літературознавство», «Золоті сторінки українського театру», «Виховання національної свідомості й патріотизму в майбутнього вчителя на прикладі життя і діяльності О. Довженка», «Українська народна музична творчість» та ін.

Система освіти сьогодні потребує модернізації з огляду на процес збереження національної ідентичності українців, зокрема прикордонних регіонів, в умовах російсько-української війни. Осягнення національно-культурних цінностей засобами української мови та літератури сприятиме збереженню історичної пам'яті, національної автентичності, згуртовуватиме українську націю.

Нині перед педагогами постає важливе завдання розроблення і втілення в освітнє середовище глибоко продуманих креативних підходів на основі новітніх методик і технологій із метою формування національної ідентичності різних вікових і соціальних груп населення України, і прикордонних територій передусім. Переконані в тому, що освітнє середовище як ресурс формування/збереження/інтенсифікації національної ідентичності відіграє важливу роль у процесах соціалізації особистості.

У 2023/2024 н.р. викладачі кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка розпочали комплексне дослідження «Інтенсифікація національної ідентичності в умовах російсько-української війни засобами мовно-літературної освіти», яке дасть змогу переосмислити й узагальнити мовно-літературний та навчально-методичний доробок українських митців, учених з огляду на утвердження національної свідомості й патріотичних почуттів пересічних громадян України, студентської та учнівської молоді.

Значущість проєкту полягає у відродженні національної свідомості в громадян України як етноконсолідуючої ознаки українського суспільства, здатного протистояти збройній агресії Російської Федерації. Проєкт реалізується поетапно упродовж 2023–2025 рр. через упровадження моделі вдосконалення національної ідентичності для різних вікових і соціальних верств населення. Завдання проєкту полягає в тому, щоб з'ясувати рівень сформованості національної ідентичності в громадян різних вікових і соціальних категорій прикордонних територіальних громад Сумщини; розробити модель інтенсифікації національної ідентичності засобами мовно-літературної освіти; упровадити навчально-методичний комплекс для реалізації означеної моделі в процес формальної і неформальної освіти здобувачів освіти закладів загальної середньої, фахової передвищої, вищої освіти, інших соціальних верств населення; утілити засади неперервної освіти через курси підвищення кваліфікації для вчителів, викладачів з метою оволодіння методами і методиками інтенсифікації національної ідентичності для упровадження в освітнє середовище; популяризувати ідею інтенсифікації національної свідомості серед цільових груп, відповідальних за її культивування на місцевому та державному рівнях [11].

У системі підготовки майбутнього вчителя-словесника важливе місце посідає педагогічна практика. І це цілком закономірно, бо формування високих професійних якостей майбутнього вчителя важко уявити без чіткої й глибоко продуманої системи практичної підготовки.

Викладачами кафедри розроблені наскрізні програми практик для здобувачів освіти спеціальності 014 Середня освіта, предметної спеціальності 014.01. Середня освіта (Українська мова і література) освітніх програм Середня освіта (Українська мова і література) за ОС «Бакалавр» і «Магістр» та Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова) за ОС «Бакалавр». Підготовка до проведення навчально-залікової педагогічної практики розпочинається на лекційних та практичних заняттях із предметів лінгвістичного та мовознавчого циклу: сучасної української літературної мови, культури мови, методики навчання української мови, стилістики, вступу до мовознавства, історичної граматики, діалектології, ономастики, зарубіжної літератури, теорії літератури, історії літератури, усної народної творчості, предметів нелінгвістичного циклу (суміжних дисциплін): педагогіки, психології, безпеки життєдіяльності тощо.

Педагогічна практика, передбачена навчальним планом, є завершальним етапом вивчення курсів «Методика навчання української мови», «Методика навчання української літератури», «Методика навчання зарубіжної літератури». Глибокі знання методик дають здобувачам освіти можливість пізнати дидактичні принципи науковості й доступності виучуваного матеріалу, систематичності й послідовності в навчанні, зв'язку теорії з практикою, свідомості й активності, наочності, наступності й перспективності та міцності засвоєння знань; дозволяють простежити взаємозв'язок і взаємозумовленість мовно-літературних явищ. Як надзвичайно важливий складник професійної підготовки майбутніх учителів-словесників вона є основою для подальшої репродуктивно-творчої професійної діяльності майбутніх учителів української мови та літератури, англійської мови та зарубіжної літератури.

Педагогічна практика в базовій середній (5–9 кл.) та старшій (10–11 кл.) школах покликана підготувати майбутніх учителів-словесників до самостійного та цілісного виконання рецептивних

функцій учителя української мови та літератури, англійської мови та зарубіжної літератури. Під час проходження практики здобувачі освіти мають можливість оволодіти сучасними формами, методами, прийомами, видами, засобами, технологіями освітньої роботи в різних типах ЗЗСО та ЗФПО; поглибити й закріпити теоретичні знання, здобуті в університеті; розвинути креативні вміння, творчу ініціативу, реалізувати особистісне навчання учнів; упровадити комунікативно-функціональний підхід у процесі проведення уроків із використанням сучасних технологій і методик активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти; розвинути науково-дослідні вміння з подальшим їх застосуванням у вчительській роботі; набути фахових компетентностей для провадження педагогічної діяльності та здатності до самоосвіти й самовдосконалення [43].

Метою навчально-виховної практики у ДЗОВ є опанування здобувачами освіти змістом, сучасними методами, формами організації оздоровчо-виховного процесу в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку в літній період (шляхом використання дистанційних технологій), формування в них на базі одержаних знань професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час проходження практики; виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Важливим складником професійної підготовки майбутніх учителів-словесників для роботи в національній школі є проходження фольклорно-діалектологічної практики, під час якої здобувачі вищої освіти ознайомлюються зі зразками фольклору та живим говірковим мовленням; вчать у польових умовах застосовувати методи збирання матеріалу, записувати наративи (нарації) від корінних жителів місцевості – носіїв мови та культури регіону; удосконалюють навички транскрибування, систематизації та класифікації матеріалу, його інтерпретації. Мета практики – закріпити знання з усної народної творчості й української діалектології, зібрати новий емпіричний матеріал, що стане надійним джерелом для майбутніх наукових студій [1].

Спостереження здобувачів вищої освіти за уснопоетичним словом та діалектним мовленням позитивно впливають на всебічний розвиток майбутніх учителів-словесників: поглиблюють і розширюють знання з усної народної творчості та української діалектології; формують комунікативну

компетентність; підвищують інтерес до мови, культури регіону; виробляють навички науково-дослідної роботи; розширюють науковий, лінгвістичний кругозір.

Упродовж 1998–2023 рр. здобувачами освіти були зібрані неперевершені зразки народнописенної творчості й діалектного мовлення різних регіонів України та укладені картотеки. Зразки діалектного мовлення наразі входять до сторінок української діалектної текстології. Зокрема, у 2019 р. записи, зібрані студентами університету, увійшли до монографії «Скарби українських говорів: тексти про борщ».

Педагогічна практика на робочому місці вчителя української мови і літератури та зарубіжної літератури на другому (магістерському) рівні вищої освіти є невіддільним складником освітньо-професійної програми фахово-методичної підготовки майбутнього вчителя та викладача української мови і літератури, зарубіжної літератури й покликана завершити формування системи професійних умінь і навичок студентів-філологів. Вона пов'язує теоретичне навчання в магістратурі та самостійну педагогічну діяльність у ЗЗСО та ЗФПО. Мета педагогічної практики на робочому місці вчителя української мови і літератури та зарубіжної літератури полягає в тому, щоб забезпечити магістрантам фундаментальну теоретичну й практичну підготовку для набуття необхідних умінь і навичок навчання української мови, літератури та зарубіжної літератури здобувачів освіти в ЗЗСО та ЗФПО на основі здобутих знань з усіх філологічних дисциплін. Здобувачі освіти вивчають передовий педагогічний досвід провідних учителів-словесників у різних типах освітніх закладів як Сумської області, так й інших регіонів України, зреалізують педагогічні функції вчителя/викладача-філолога та обов'язки класного керівника/куратора, проводять низку уроків української мови, української літератури і зарубіжної літератури з використанням інтерактивних технологій, інноваційних методів і прийомів, нестандартних форм [43].

Науково-дослідницька практика з написання магістерської роботи також є важливим складником науково-практичної підготовки здобувачів освіти. Її мета полягає в систематизації, розширенні й закріпленні професійних знань, формуванні здатностей до самостійного наукового дослідження та експериментування, залученні здобувачів вищої освіти до самостійної дослідницької роботи, ознайомленні з методикою

проведення науково-дослідної роботи. Такий вид практики сприяє поглибленню навичок самостійної наукової роботи, розширенню наукового світогляду здобувачів освіти, формуванню вмінь визначати структуру та логіку магістерської роботи [34]. Отже, проходження здобувачами освіти різних видів практик покликане підготувати їх до самостійного та цілісного виконання рецептивних функцій учителя української мови та літератури, англійської мови та зарубіжної літератури.

Упродовж своєї діяльності колектив кафедри української мови, літератури та методики навчання вважає своїм першочерговим завданням формувати інтелегентного, вимогливого, конкурентоспроможного вчителя-словесника сучасного закладу освіти як інтелектуального потенціалу держави, здатного утверджувати національну ідею, патріотичні почуття, виховувати майбутні покоління на кращих зразках народних традицій та української мовно-літературної та культурної спадщини.

Внесок науково-педагогічних працівників у розвиток Навчально-наукового інституту філології та історії

Найбільшу відповідальність за виховання майбутнього держави несуть насамперед викладачі рідної мови і літератури, які формують у здобувачів освіти необхідні для подальшої педагогічної діяльності компетентності, виховують у них високі моральні якості й загальнолюдські цінності, навчають толерантності, гуманності, культури. Саме таких фахівців-філологів готували в різні часи викладачі нашого закладу вищої освіти.

Вагомий внесок у розбудову мовно-літературної освітньої галузі в нашому ЗВО зробили знані вчені, педагоги за покликанням, яких із вдячністю шанобливо згадують викладачі й студенти та нині послуговуються їхнім науково-методичним доробком.

Генріх Степанович Ковальчук (1936–2017)

Генріх Степанович Ковальчук народився 1 серпня 1936 р. у с. Буша Ямпільського району Вінницької області в родині службовців. Після закінчення у 1954 р. Ямпільської середньої школи п'ять років навчався на філологічному факультеті Ужгородського державного університету. Упродовж 1960–1964 рр. працював учителем історії, української та російської мов

і літератур, німецької мови в школах Вінницької та Житомирської областей. Наступні три роки навчався в аспірантурі на кафедрі української літератури Ужгородського університету. Після закінчення аспірантури в 1967 р. був направлений на роботу до Глухівського державного педагогічного інституту імені С. М. Сергєєва-Ценського на кафедру мов і літератури. Понад 37 років (з 1967 по 2004 р.) віддав Генріх Степанович науково-педагогічній праці в нашому ЗВО.

З вересня 1967 р. старший викладач кафедри мов і літератури Г. С. Ковальчук був обраний деканом факультету підготовки вчителів початкових класів. З грудня 1967 по серпень 1983 рр. виконував обов'язки проректора з навчальної та наукової роботи. У 1981 р. захистив кандидатську дисертацію на тему: «Зінаїда Тулуб – автор історичного роману» [3].

З 1983 р. працював доцентом кафедри мов та літератури. Г. С. Ковальчук – автор низки програм курсу «Дитяча література» для педвишів (1976, 1985), книг для читання й багатьох інших розвідок (наприклад, про життєву долю і художній доробок Т. Шевченка, З. Тулуб, І. Нечуя-Левицького, І. Франка тощо) [1, с. 154].

Генріх Степанович обіймав низку керівних посад. У 1988 р. був обраний деканом факультету дошкільного виховання, а в 1993 р. – деканом педагогічного факультету. Як декан двох потужних факультетів зробив значний внесок у справу підвищення якості підготовки вчителів і вихователів. Як член методичної ради союзного Міністерства освіти брав участь у розробленні всіх навчальних планів спеціальності «Педагогіка і методика початкового навчання (1973–1985)». За завданням Міністерства освіти України очолював групу з розроблення навчального плану спеціальності «Педагогіка і методика початкового навчання, українська мова і література».

1998 р. Г. С. Ковальчук обраний на посаду проректора із заочної форми навчання, де зарекомендував себе здібним організатором, принциповим і відповідальним керівником. У кінці 90-х – на початку 2000-х рр. під його керівництвом була створена й розширена мережа консультаційних пунктів у різних регіонах України.

2004 р. був звільнений із роботи за власним бажанням (у зв'язку з погіршенням стану здоров'я) [3].

За успіхи в роботі був нагороджений почесними грамотами Міністерства освіти і науки України, медалями: «За доблесну працю», «А. С. Макаренко», «Ветеран праці», орденом «За заслуги III ступеня» і нагрудним знаком «Відмінник народної освіти Української РСР» (1982).

Катерина Григорівна Соп'яненко (1940–2023)

Катерина Григорівна Соп'яненко народилася 22 квітня 1940 р. у с. Вересоч Куликовського району Чернігівської області. Після закінчення Ніжинського державного педагогічного інституту імені М. В. Гоголя з 1962 р. по 1978 р. працювала вчителем української мови та літератури, співів Кучерівської середньої школи, була педагогом-організатором, завідувачем відділу культури м. Глухова Сумської області. Також з 1983 по 1985 рр. працювала вчителем української мови та літератури 4–10 класів Глухівської СШ № 1.

З квітня 1978 р. з перервами працювала асистентом кафедри мов і літератури Глухівського державного педагогічного інституту імені С. М. Сергєєва-Ценського. У 1985–2001 рр. К. Г. Соп'яненко працювала на посаді старшого викладача кафедри мов і літератури (з 1990 р. обрана на посаду старшого викладача кафедри української мови та літератури) [2].

Катерина Григорівна викладала такі дисципліни: методика викладання української мови в початкових класах, сучасна українська мова, культура мовлення, виразне читання, дитяча література, практикум із виразного читання та основ культури мовлення, методика викладання української літератури в школі та ін.

Постійно працювала над удосконаленням змісту і форм проведення лекційних, практичних і лабораторних занять, враховуючи нові підходи до гуманітарних наук та методики викладання літератури.

Підготувала кілька методичних посібників для студентів факультету української мови та літератури, зокрема «Практикум з виразного читання» (1990), «Вивчення української літератури в середній загальноосвітній школі. Курс лекцій. Частина I» (1999), «Творчий пошук нових форм, методів і засобів вивчення української літератури у сучасній середній загальноосвітній школі. Частина II» (1999).

У 1991–1993 рр. працювала на посаді декана факультету підготовки вчителів початкових класів. У 2000 р. Катерина

Григорівна виконувала обов'язки заступника декана з виховної роботи факультету української мови і літератури. Була організатором мовних та літературних вечорів, «вогників», КВК, а також інших креативних заходів для студентів у позанавчальний час.

Давиденко Галина Йосипівна (1953–2011)

Народилася 14 червня 1953 р. у с. Юрасівка Ямпільського району Сумської області. Педагогічну діяльність розпочала на посаді завідувача дитячого сектору Будинку культури в м. Шостка. Після закінчення в 1976 р. філологічного факультету Сумського державного педагогічного інституту ім. А. С. Макаренка працювала вчителем російської мови та літератури, організатором позакласної роботи у Воронізькій середній школі №1 Шосткинського району та в середніх школах №4 і №5 м. Шостка.

Галина Йосипівна пройшла шлях від шкільного вчителя – до науковця, талановитого фахівця, визначного методиста в галузі зарубіжної літератури. У 1990 р. без відриву від виробництва захистила кандидатську дисертацію в Московському державному педагогічному університеті ім. В. І. Леніна. Із 1991 по 1995 рр. працювала старшим викладачем, доцентом кафедри російської та зарубіжної літератури Криворізького державного педагогічного інституту [1, с. 70; 2].

Учене звання доцента Галині Йосипівні було присвоєно в 1993 р. У 1995 р. у Харківському державному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди вона захистила докторську дисертацію «Методичні основи роботи з текстом художнього твору в школі». Учене звання професора було присвоєно у 2002 р. Протягом 1995–1997 рр. Г. Й. Давиденко працювала завідувачем кафедри мовної підготовки Київського інституту внутрішніх справ МВС України.

Із 1997 по 2002 рр. Галина Йосипівна була професором кафедри української літератури та методики її викладання Глухівського державного педінституту. Із 2002 р. й до кінця життя в цьому ж виші вона очолювала кафедру зарубіжної літератури та методики її викладання. За сумісництвом обіймала посаду професора кафедри соціальних і економічних дисциплін Шосткинського інституту Сумського державного університету [1, с. 70].

Г. Й. Давиденко успішно розв'язувала проблему залучення молоді до найвищих досягнень світової літератури і культури, працювала зі студентськими проблемними групами. Майбутні філологи були захоплені високим рівнем викладання навчального матеріалу, емоційністю та вишуканістю стилю професора. Молоді науковці під її керівництвом неодноразово перемагали в усеукраїнських конкурсах із зарубіжної літератури.

За участь у Всеукраїнському конкурсі «Мій друг – підручник» очолюваний нею колектив кафедри у 2008 р. нагороджений Грамотою Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, видавництвами «Шкільний світ», «Генеза» за 1 місце в номінації «Кращий опис роботи» за підручниками Є. В. Волощук «Зарубіжна література» для 5 та 6 класів.

Із 2007 р. Галина Йосипівна входила до складу групи незалежних експертів, яка проводила експертизу рукописів підручників із зарубіжної літератури для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів відповідно до Державного стандарту.

Г. Й. Давиденко – автор понад 100 наукових і навчально-методичних праць із методики викладання зарубіжної літератури та історії зарубіжної літератури. Серед них – «Історія західноєвропейської літератури раннього і зрілого Середньовіччя», «Історія зарубіжної літератури середніх віків та доби Відродження» (у співавторстві), «Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII століть» (у співавторстві), «Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століть» (у співавторстві), «Історія зарубіжної літератури XX століття» (у співавторстві), «Історія новітньої зарубіжної літератури» (у співавторстві), «Вивчення творів зарубіжної літератури у початкових класах», «Методика роботи з текстом художнього твору в школі» та ін. [1, с. 70].

Як творча людина з потужним науковим потенціалом, вона передавала свій досвід колегам, стимулювала їх до наукової діяльності. За її посібниками з історії зарубіжної літератури, написаних у співавторстві, нині навчаються здобувачі освіти різних педагогічних ЗВО України, працюють учителі.

Нагороджена нагрудним знаком «Відмінник народної освіти УРСР», Подякою Президента України, грамотами Академії педагогічних наук України, Міністерства освіти і науки України, голови Сумської обласної державної адміністрації. Ім'я Г. Й. Давиденко занесено до «Шанувальної грамоти вчителя

України», книг «Сумщина в іменах», «Женщины в судьбе Шостки». Померла 28 вересня 2011 р. [1, с. 70; 2].

Володимир Михайлович Куриленко (1948–2012)

Народився 18 листопада 1948 р. у с. Тальки Новоград-Волинського району Житомирської обл. У 1970 р. закінчив філологічний факультет Житомирського педагогічного інституту й почав працювати вчителем української мови і літератури в Червоновільській восьмирічній школі Новоград-Волинського району. Після служби в армії (1972–1973) учителював у Городницькій СШ Житомирської області.

Володимир Михайлович Куриленко працював у Глухівському ЗВО 32 роки. Із 1974 р. він обіймав посади асистента, викладача, старшого викладача, доцента, завідувача кафедри мов і літератури Глухівського педагогічного інституту.

У 1985 р. захистив дисертацію «Лексика тваринництва у поліських говорах» у спеціалізованій ученій раді Ужгородського університету й отримав науковий ступінь кандидата філологічних наук. У 1986 р. рішенням атестаційної комісії при Раді Міністрів СРСР йому було присвоєне вчене звання доцента по кафедрі мов і літератури.

Із 1987 по 1988 рр. виконував обов'язки декана факультету підготовки вчителів початкових класів. У вересні 1988 р. перевівся на посаду доцента кафедри української мови Рівненського педагогічного інституту.

Із 1990 по 1995 рр. В. М. Куриленко обіймав посаду ректора Глухівського державного педагогічного інституту ім. С. М. Сергєєва-Ценського. У 1995–1998 рр. працював на посаді доцента кафедри української мови і літератури. У серпні 1998 р. Володимир Михайлович Куриленко очолив новостворений факультет української мови і літератури (з 2002 р. – філологічний факультет), на якому здійснювалася підготовка фахівців за спеціальністю «Українська мова і література».

У 1998-2012 рр. він був доцентом кафедри української мови та деканом (по 2006 р.) філологічного факультету Глухівського державного педагогічного інституту (з 2001 р. – університету).

Основним напрямом наукових досліджень В. М. Куриленка була діалектологія. У 2003–2005 рр. він керував науково-дослідною лабораторією «Проблеми дослідження ареалогії та генези східнополіського діалекту української мови», був членом оргкомітету, відповідальним редактором і відповідальним за

випуск збірника матеріалів Міжнародної наукової конференції «Діалектна лексика: лексикологічний, лексикографічний та лінгвогеографічний аспекти», проведеної в Глухові 17–19 березня 2004 року Інститутом української мови НАН України та кафедрою української мови Глухівського державного педагогічного університету на базі останнього [4, с. 11].

В. М. Куриленко – автор понад 70 наукових і навчально-методичних праць із діалектології, історичної граматики, старослов'янської мови, зокрема чотирьох монографій та навчального посібника для студентів закладів вищої освіти з грифом Міністерства освіти й науки України.

Під його авторством видані монографії «Лексика тваринництва поліських говорів» (у співавторстві; 1991), «До ареалогії та стратиграфії північних (поліських) говорів» (2001), «Атлас лексики тваринництва у поліських діалектах» (2004), «Східне Полісся: лінгвістичний та історико-археологічний аспекти» (у співавторстві; 2007), навчальний посібник «Полісся: діалектна ареалогія та стратиграфія» (2004) та ін.

На результати його дослідження посилаються автори Етимологічного словника української мови [4, с. 18]. З монографією «До ареалогії стратиграфії північних (поліських) говорів» та «Атласом лексики тваринництва у поліських діалектах» можна ознайомитися у бібліотеках різних країн світу.

В. М. Куриленко багато уваги приділяв громадській роботі. Упродовж багатьох років очолював Глухівське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, був головою літоб'єднання «Українська хвиля». У 1998–2007 рр. був головним редактором університетської газети «Освітнянські обрії».

За вагомий внесок у розвиток педагогічної справи в Україні нагороджений почесною відзнакою голови Сумської облдержадміністрації, Нагрудними знаками Міністерства освіти і науки України «Відмінник освіти України», нагрудним знаком «За наукові досягнення». Володимир Михайлович був номінований на премію Американського біографічного інституту «Людина року-2003». Інформацію про нього вміщено у біографічному збірнику «Люди сучасності: Хто є хто» [4, с. 20–21].

Помер 15 листопада 2012 р. у м. Глухів.

Володимир Йосипович Гриневич (1968–2018)

Володимир Йосипович Гриневич народився 22 жовтня 1968 р. у с. Яснозір'я Віньковецького району Хмельницької

області. У 1989 р. вступив на педагогічний факультет Глухівського педагогічного інституту ім. С. М. Сергєєва-Ценського, який закінчив у 1994 р., отримавши кваліфікацію вчителя початкових класів та української мови і літератури. З вересня цього ж року працював асистентом кафедри української мови та літератури.

З цього часу починає всебічно розкриватися його науковий і педагогічний талант, уміння на високому науково-методичному рівні викладати студентам навчальний матеріал, активно залучати молодь до вивчення української літератури з найдавніших її часів до сучасності.

У 1997–2000 рр. навчався в аспірантурі Інституту педагогіки АПН України. У 2001 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Формування в майбутніх учителів-словесників умінь аналізувати образи-персонажі літературних творів історичної тематики» (спеціальність: 13.00.02 – Теорія і методика навчання (українська література)) [2].

Весь його трудовий шлях пройшов на кафедрі української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

З вересня 2000 р. по вересень 2002 р. працював на посаді старшого викладача, а потім – доцента кафедри української літератури (до 13 вересня 2018 р.). З січня 2003 р. по вересень 2005 р. кандидат педагогічних наук, доцент Володимир Йосипович Гриневич був завідувачем кафедри української літератури [1, с. 154].

Володимир Йосипович був добре знаним у своїй галузі фахівцем, автором численних наукових праць із методики викладання української літератури у вищих навчальних закладах, з історії української літератури. Він є автором низки біографічних розвідок про Олександра Довженка, ініціатором і організатором проведення щорічних Довженківських читань. В. Й. Гриневич підтримував тісні зв'язки з колективом Сосницького літературно-меморіального музею імені Олександра Довженка.

У науковій і навчально-методичній роботі Володимир Йосипович був продовжувачем ідей своїх мудрих наставників і викладачів, зокрема доктора педагогічних наук, професора Н. Й. Волошиної, під умілим керівництвом якої захистив

дисертацію, також Г. С. Ковальчука, В. М. Куриленка, К. Г. Соп'яненко, В. А. Каліш, В. О. Собко та ін.

В. Й. Гриневич – автор змістовних навчально-методичних посібників, статей, опублікованих у провідних фахових виданнях. У колі його наукових інтересів було дослідження специфіки вивчення й аналізу історичних образів-персонажів студентами-філологами в системі здобуття ними фахової освіти, зокрема під час опанування навчальних курсів давньої української літератури та історії української літератури ХХ століття.

В. Й. Гриневич створив оригінальну методику вивчення історичних образів-персонажів майбутніми вчителями української мови і літератури й обґрунтував її важливість у процесі формування в студентів професійних педагогічних умінь і навичок. Його методи, методичні прийоми, принципи і форми роботи, схеми аналізу образів-персонажів творів історичної тематики і нині використовують колеги й здобувачі вищої освіти.

Як свідомий громадянин своєї держави Володимир Йосипович докладав багато зусиль до відродження української ментальності, культури і мови, української церкви, займав активну позицію щодо розбудови незалежної демократичної держави України, як «свободівець» брав активну участь у громадській діяльності Глухівського НПУ ім. О. Довженка, міста Глухова.

За багаторічну сумлінну працю, особистий внесок у підготовку висококваліфікованих спеціалістів, плідну науково-педагогічну діяльність у 2004 р. був відзначений Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України.

Помер 12 вересня 2018 р. у м. Глухів.

Отже, згадані науково-педагогічні працівники здійснювали високопрофесійну плідну багаторічну науково-педагогічну діяльність задля розвитку спеціальності «Українська мова і література» в університеті, мали незаперечний вплив на формування національно свідомих особистостей майбутніх учителів-словесників. Цінним є їхній особистий внесок у підготовку висококваліфікованих спеціалістів й розвиток сфери освіти і науки України.

Нині на кафедрі української мови літератури та методики навчання працюють десять досвідчених фахівців, які на високому професійному рівні поєднують два важливі вектори викладацької роботи — навчально-методичну діяльність і науково-дослідну.

Науково-педагогічні працівники кафедри формують учителів-словесників для ЗЗСО та ЗФПО, фахівців, котрі здатні у власній діяльності органічно поєднувати креативність із виразними національними рисами, бути майстрами-дослідниками, мати риси вихователя і психолога, філософа й мовознавця, літературознавця, культуролога й естета, наповнювати життєдіяльність сучасних школярів морально-етичними й культурно-естетичними цінностями української та світової культури, стимулювати потяг до істини, розвивати нестандартність і гнучкість мислення, прагнення до саморозвитку й самовдосконалення, виховувати молоду генерацію активних, діяльнісних громадян, здатних протистояти російській агресії та гідно репрезентувати й утверджувати власну державу в європейському співтоваристві.

Науково-педагогічні працівники кафедри української мови, літератури та методики навчання постійно підвищують рівень самоосвіти, удосконалюють власні методики, виконуючи наукові дослідження, здійснюючи науково-пошукову діяльність. Хоча коло наукових інтересів викладачів відповідає комплексній темі кафедри, однак кожен із дослідників ґрунтовно вивчає окремий аспект фахової підготовки майбутніх учителів-словесників. Так, завідувач кафедри доктор педагогічних наук, професор Н. В. Гоголь досліджує вплив художньої літератури на становлення юної особистості [5; 10; 58; 59], доводить важливість літературної освіти для формування в здобувачів освіти національної свідомості та ідентичності [44; 39], обґрунтовує важливість культурологічного підходу у фаховій підготовці педагога [6; 62].

Доктор філологічних наук, професор А. О. Новиков розглядає внесок українських письменників у продовження традиції формування національної ідентичності. Основні напрями наукових досліджень ученого – українська драматургія й театр, творча спадщина Марка Кропивницького й Олександра Довженка, сучасна українська література. Він є автором понад 200 наукових праць, серед яких низка монографій: «Український театр і драматургія: від найдавніших часів до початку ХХ ст.» [41], «Літературні пріоритети Олександра Довженка» (у співавторстві) [40], «Олександр Довженко в рецепції сучасної наукової думки» (у співавторстві) [28], «Учитель корифеїв: життя Марка Кропивницького» [42] та ін.

Кандидат педагогічних наук, доцент Н. І. Гричаник досліджує взаємозв'язки національної та інонаціональної літератур із метою увиразнення процесу національної ідентичності крізь призму класичних художніх творів [51; 52]; займається питаннями формування аналітичних здібностей здобувачів освіти під час шкільного аналізу різножанрових художніх творів української та зарубіжної класики [7; 8; 9; 53].

Кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української мови, літератури та методики навчання М. Ю. Кабиш досліджує теоретичні й методичні засади розвитку педагогічної майстерності, особливості педагогічної діяльності викладачів загальноосвітніх дисциплін закладів професійної освіти [15]; фоностилестичні засоби творення звукової образності та фоносемантичної тональності, семантику та функції звукопису в художньому мовленні [14].

Науково-професійні інтереси О. М. Корчової, кандидата педагогічних наук, доцента кафедри української мови, літератури та методики навчання торкаються проблем формування риторичної компетентності майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей в умовах нової української школи [19; 20; 21; 53]; визначення лінгвістичних і лінгводидактичних основ культури мовлення здобувачів вищої освіти [25; 55]; з'ясування стилістичних особливості офіційно-ділової комунікації в освітній сфері [26].

Професійну діяльність Г. П. Кузнецової, кандидата педагогічних наук, доцента кафедри української мови, літератури та методики навчання, зосереджено в колі таких наукових інтересів: лінгвістичні та лінгводидактичні основи формування фонетичної компетентності майбутніх учителів-словесників у вимірах нової української школи [23; 24; 27]; актуальні проблеми стилістичної та риторичної підготовки здобувачів вищої освіти соціономічних спеціальностей, офіційно-ділова комунікація в освітній адміністративно-управлінській сфері спілкування [25; 26].

Галина Петрівна Кузнецова розпочала свою діяльність в університеті з 1997 року, обіймала посади завідувача практик та викладача кафедри української мови. У 2006 р. в АПН України захистила кандидатську дисертацію «Формування в студентів філологічних факультетів готовності до викладання української

літератури в процесі педагогічної практики» зі спеціальності 13.00.02 – теорія і методика навчання (українська література). У 2013 р. їй присвоєно вчене звання доцента кафедри загального мовознавства та української філології.

Із 2009 р. на посаді керівника Інституту допрофесійної та післядипломної освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка Галина Петрівна налагоджувала тісні зв'язки університету з управліннями та відділами освіти, закладами загальної середньої освіти України, а впродовж 2011–2022 рр. як перший проректор здійснювала координацію та організацію діяльності університету.

Кузнецова Г.П. – автор понад 80 наукових праць, із них: монографії «Педагогічна практика – основа фахової вправності майбутнього вчителя-словесника» (2013), «Менеджмент української освіти в контексті євроінтеграції» (2017) та ін.; навчальні, навчально-методичні посібники «Стилістика і культура ділового українського мовлення в освітній сфері спілкування» (2013), «Офіційно-ділова комунікація в системі адміністративно-управлінської діяльності ВНЗ» (2013) та ін.; статті у фахових, закордонних виданнях Scopus та Web of Science, зокрема «Електронний текст як лінгвістичне явище» (2016), «Акцентологія в системі української мови та лінгводидактики» (2017) тощо.

Галина Петрівна нагороджена знаками «Петро Могила», «Відмінник освіти України», «Ушинський К. Д.», грамотами Міністерства освіти і науки України, Сумської обласної державної адміністрації, Управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації [1].

Кандидат філологічних наук, доцент Т. В. Клейменова досліджує літературознавчі питання, зокрема поетику прози маловідомих літераторів-педагогів кінця XIX–XX ст. [16; 17; 18; 58; 59; 60]; є співавторкою навчально-методичних праць із вивчення історії української літератури в педагогічних закладах вищої освіти [39; 44].

Професійну діяльність І. О. Кухарчук, кандидата педагогічних наук, доцента кафедри української мови, літератури та методики навчання, зосереджено на теоретико-методичних засадах формування синтаксичної компетентності в майбутніх учителів-словесників [29; 32; 33]; актуальних проблемах формування культури професійного мовлення майбутніх учителів

[25; 30]; офіційно-діловій комунікації в освітній адміністративно-управлінській сфері спілкування [26].

Кандидат педагогічних наук, доцент Л. В. Лучкіна-Загородня досліджує закономірності та методику формування комунікативних компетентностей майбутнього вчителя як одного із найважливіших інструментів професійної діяльності сучасного фахівця, зокрема робота спрямована на вдосконалення техніки усного і писемного мовлення, застосування невербальних засобів спілкування, формування вмінь правильно і логічно висловлювати свої думки відповідно до сфери спілкування та стилю мовлення, оволодіння майстерністю публічного виступу тощо [31; 54; 57; 56].

Кандидат філологічних наук, доцент Н. С. Медвідь досліджує лінгвокультурологічні особливості художнього тексту [36; 37]; аналізує мовні одиниці тексту, що ідентифікують його з українським етнокультурним простором та є маркерами національної картини світу [38; 39]; визначає закономірності функціонування офіційно-ділового стилю давньоукраїнської літературної мови XVII-XVIII ст., жанрово-стилістичну характеристику та мовні засоби ділової документації канцелярій Гетьманщини [35].

Коло наукових інтересів І. В. Холявко, кандидата філологічних наук, доцента кафедри української мови, літератури та методики навчання, становить така проблематика: актуальні проблеми мовленнєвої культури наукової комунікації [45; 46]; науковий текст в аспекті девіатології, науковий текст як об'єкт редагування [49; 50]; синергетичний підхід до вивчення наукової мови [47; 48].

Колектив викладачів кафедри української мови, літератури та методики навчання – це колектив односторонців, яких об'єднує процес педагогічного пошуку, спрямований на формування професійної компетентності здобувачів освіти, розвиток їхнього творчого потенціалу, створення належних умов для самореалізації. Саме творчий пошук і органічне поєднання науково-дослідної та навчально-методичної роботи, скеровані на підготовку високопрофесійних фахівців для ЗЗСО, ЗФПО та ЗВО, визначають «педагогічний портрет» кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Впровадження інноваційних технологій і здійснення міжнародної співпраці кафедри української мови, літератури та методики навчання. Науково-педагогічні працівники кафедри української мови, літератури та методики навчання постійно підвищують свій професійний рівень, проходячи закордонні стажування в різних закладах освіти, як-от: Куявський університет (м. Влоцлавек, Польща); Білостоцький університет (м. Білосток, Польща); Ягеллонський університет (м. Краків, Польща); Міжнародний історичний бібліографічний інститут (м. Дубаї, ОАЕ); Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної і Наукової Співпраці» (IIASC) на базі Вищого Семінаріуму Духовного університету UKSW (м. Варшава, Польща); Науково-дослідний інститут Люблінського науково-технологічного парку (м. Люблін, Польща); Міжнародна академія прикладних наук (м. Ломжа, Республіка Польща) [11; 12; 13].

Викладачі кафедри упродовж останніх років опублікували наукові статті у виданнях, що індексуються у наукометричних базах: Scopus – 12, Web of Science – 30 публікацій.

Викладачі активно долучаються до міжнародної співпраці. Так, Г. П. Кузнецова декілька років поспіль є членом редколегії міжнародного періодичного видання «International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social sciences» (Туреччина).

Викладачі кафедри активно долучаються до рецензування наукових матеріалів у закордонних виданнях різного рівня. У 2023 р. Н. В. Гоголь була рецензентом закордонної монографії «Ukrainska kultura i literatura wobec przemian społecznych» / pod red. Katarzyny Jakubowskiej-Krawczyk, Pauliny Olechowskiej, Marty Zambrzyckiej. Warszawa 2023. 225 с. У 2024 р. Н. В. Гоголь і Н. І. Гричаник рецензували наукові статті здобувачів освіти, що публікувалися в закордонному збірнику наукових праць «Studia Ucrainica Varsoviensia». Викладачі мали можливість оцінити наукові шукання здобувачів освіти як закордонних, так і українських ЗВО.

Позитивною динамікою в розширенні горизонтів наукової співпраці з міжнародними партнерами є участь викладачів кафедри в різних проектах. Варто зазначити, що у 2018 р. колектив викладачів кафедри подав проєкт «Мовна стратегія Європейського Союзу – основа розвитку громадянського суспільства в Україні» на отримання міжнародного гранту на

Конкурс Програми Європейського Союзу Еразмус+ за напрямом «Жан Моне» (доц. Г. П. Кузнецова, І. О. Кухарчук, І. В. Холявко, ст. викл. О. М. Корчова). У 2019 р. колектив викладачів кафедри презентував проєкт «Впровадження мовної стратегії ЄС у громадянське суспільство України» на отримання міжнародного гранту на Конкурс Програми Європейського Союзу Еразмус+ за напрямом «Жан Моне» (доц. Г. П. Кузнецова, І. О. Кухарчук, І. В. Холявко, ст. викл. О. М. Корчова) [11; 13].

З 2023 р. кафедра української мови, літератури та методики навчання налагодила тісну співпрацю з кафедрою україністики Варшавського університету (завкафедри – д-р Катажина Якубовська), яка полягає в організації та проведенні низки спільних наукових та навчально-методичних заходів. Завдяки тісній співпраці з 2023 р. щорічна студентська науково-практична конференція «Сучасні тенденції та перспективи мовно-літературної освіти в Україні» набула статусу з міжнародною участю. Викладачі кафедр також брали неодноразову участь у наукових заходах, організованих кафедрою україністики Варшавського університету. 15–16 червня 2023 року проф. А. О. Новиков, доц. Н. В. Гоголь та доц. В. А. Каліш виступили на конференції «Tradycje i wyzwania studiów ukrainistycznych we współczesnym świecie» [11].

30 листопада – 1 грудня 2023 р. здобувачі освіти спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література) В. Скосер, В. Митько, Д. Скрипка взяли активну участь у роботі міжнародної наукової конференції молодих україністів «Культура на полі бою. Українська мова, література, мистецтво, медіа в умовах війни». 16 лютого 2024 р. доктор габілітований, проф. Марті Замбжицька взяла участь в інтенсиві «Навчання української літератури в 5–7 класах НУШ : теорія і практика», який проводила кафедра спільно з Інститутом педагогіки НАПН України та Центром професійного розвитку працівників Глухівської міської ради. Польська колега ознайомила присутніх із особливостями залучення української літератури в освітній процес польських університетів.

У 2023/2024 н.р. студенти спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література) А. Ананьєва, С. Білоус, О. Гвоздь, А. Демченко, А. Дерев'яно, С. Журавльова, А. Кохан, М. Скоробагатий, В. Скосер, О. Сміляк, К. Хамматова, Н. Чечель А. Шарапова, Ю. Щасна взяли активну участь у роботі зимової

школи «Символічна культура та ідентичність формування ставлення та спілкування», яку проводила кафедра україністики Варшавського університету з 28.02.2024 р. по 12.03.2024 р. Здобувачі освіти прослухали низку цікавих та інформативних лекцій, виконали творчі завдання і після закінчення отримали сертифікати.

З 03.06.2024 по 07.06.2024 р.у проф. А. О. Новиков, доц. Н. В. Гоголь, доц. Н. С. Медвідь пройшли очне міжнародне стажування «Формування професійно-педагогічної компетентності і розвиток фахової майстерності учасників освітнього процесу у сфері дошкільної, початкової, загальної середньої та вищої освіти з інтеграцією в європейській освітній простір» обсягом 30 год. у Міжнародній академії прикладних наук (м. Ломжа, Польща). Викладачами були проаналізовані особливості організації освітнього процесу всіх рівнів у Польщі; вивчений досвід використання інноваційних методів, прийомів, форм і засобів педагогічної діяльності, а також подані до друку в науковому часописі «Zeszyty Naukowe MANS w Łomży» наукові публікації. Викладачі відзначили, що досвід польських колег щодо формування професійно-педагогічної компетентності і розвитку фахової майстерності учасників освітнього процесу у сфері загальної середньої та вищої освіти, використання інноваційних методів, форм і засобів педагогічної діяльності може бути застосований в освітніх закладах України.

Отже, науково-педагогічні працівники кафедри української мови, літератури та методики навчання є авторами/співавторами низки актуальних та ґрунтовних наукових і навчально-методичних праць, які успішно впроваджуються в освітній процес ЗЗСО, ЗФПО та ЗВО. Професорсько-викладацький колектив кафедри на високому науково-методичному рівні проводить навчальні заняття, гостьові лекції, здійснює наукове консультування; керує написанням студентських наукових робіт, дисертаційних досліджень, наукових проєктів тощо; готує студентів до участі в конференціях, конкурсах, олімпіадах. Викладачі постійно працюють над підвищенням власного професійного рівня, проходять закордонні стажування, курси підвищення кваліфікації, долучаються до вебінарів, тренінгів, майстер-класів тощо, а здобуті нові знання ефективно впроваджують у професійну діяльність.

Список використаної літератури та джерел

1. Альманах університетської слави. Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка (1874–2019) / гол. ред. Курок О. І. Суми, ПВП «Видавничий будинок «Еллада», 2019. 196 с.
2. Архівні справи Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (1874–2024 рр.).
3. ВАГНПУ. – Особова справа (Ковальчук Г. С.) . 153 л.
4. Володимир Михайлович Куриленко (1948–2012) : біобібліогр. покажчик до 75-річчя з дня народження / Кафедри історії, правознавства та методики навчання й української мови, літератури та методики навчання Глухівського нац. пед. ун-ту ім. О. Довженка ; [керівник вид. проєкту О. І. Курок ; уклад. : А. П. Гриценко, Н. В. Гоголь]. Глухів : ГНПУ ім. О. Довженка, 2023. 48 с. : фото. («Видатні імена та події Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка»).
5. Гоголь Н. В. Відображення історичного минулого України у пригодницькій повісті Зірки Мензатюк «Таємниця козацької шаблі». *Науковий потенціал дослідника: філологічні та методичні пошуки*: зб. наук. пр. викладачів і студентів [вип. 9] / відп. ред. В. А. Каліш. Суми : ФОР Цьома С. П., 2021. 398 с. С. 98–103;
6. Гоголь Н. В. Культурологічний підхід у змісті шкільної літературної освіти: *монографія*. Суми: ФОР Цьома С. П., 2021. 540 с.
7. Гричаник Н.І. Методичні прийоми навчання студентів шкільного аналізу епічних творів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Вип. 79. Т. 1. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 104–108. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/34510>
8. Гричаник Н.І. Місце і роль практичного заняття під час упровадження методики навчання студентів-філологів шкільного аналізу епічних творів. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 32. Т.2., 2021. С. 71–75. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/32/part_2/16.pdf
9. Гричаник Н.І. Основні етапи проведення лабораторних занять із методики навчання студентів-філологів шкільного аналізу епічних творів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / [редкол.: А. В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ, 2021. Вип. 74. Т. 2. 216 с., С. 151–156. URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/74/part_2/31.pdf
10. Дічек Н. П., Іванюк Г. І., Гоголь Н. В. Сучасна українська молодь у діалозі із Григорієм Сковородою: деякі результати польових досліджень. *Education and Pedagogical Sciences» («Освіта та педагогічна наука»)* № 2 (180). 2022. С. 3–16
11. Звіт про діяльність на посаді виконувача обов'язків ректора Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка Олександра Курка за 2023 рік. Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2024. 290 с.

12. Звіт ректора Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка Курка Олександра Івановича за 2017 рік. Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2017. 294 с.

13. Звіт ректора Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка Курка Олександра Івановича за 2021 рік. Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2021. 345 с.

14. Кабиш М. Ю. Звукопис в українській поезії першої половини ХХ століття: семантика, функції : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова ; Інститут української мови НАН України. Київ, 2015. 22 с.

15. Кабиш М. Ю. Розвиток педагогічної майстерності викладачів загальноосвітніх дисциплін закладів професійної освіти: теорія і практика : монографія. Київ : Видавництво Людмила, 2023. 452 с.

16. Клейменова Т. В. Образ учителя на тлі воєнної дійсності в кіноповісті «Повість полум'яних літ» Олександра Довженка та повісті «Танок смерті» Івана Садового. *Закарпатські філологічні студії*. 2020. Випуск 13. Том 3. С. 107–112.

17. Клейменова Т. В. Феномен письменників-педагогів і «вчительської» прози кінця ХІХ – перших десятиліть ХХ ст. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2021. № 47. Том 3. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 13–17.

18. Клейменова Т. Специфіка психологізму повісті «Проти хвиль» М. Колцуняк. *Південний архів: збірник наукових праць*. Філологічні науки. Херсон, 2017. Випуск 69. С. 23–26.

19. Корчова О. М. Практична риторика : програма навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти за соціономічними спеціальностями. Суми : ТОВ «Вид.-поліграфічне підприємство «Фабрика друку», 2016. 224 с.

20. Корчова О. М. Риторична компетентність майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей вищих педагогічних навчальних закладів (діагностичний аспект) : навч.-метод. посіб. Суми : ПКП «Еллада S», 2015. 156 с.

21. Корчова О. М. Розвиток критичного мислення в студентів педагогічних закладів вищої освіти на заняттях із риторики. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2020. № 1. С. 340–345

22. Крижанівський В. Викладачі Глухівського інституту (1874–1924 рр.). Глухів, 2017. 95 с.

23. Кузнецова Г. П. До джерел формування фонетичної компетентності майбутніх учителів української словесності «*Вісник науки та освіти*» (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»). 2024. N. 5(23) 2024. С. 1061–1077. URL:

<https://mail.google.com/mail/u/0/#inbox/FMfcgzQVwngWzsPjmsfkbqRKwKxKmWxL?projector=1&messagePartId=0.1>

24. Кузнецова Г. П. До проблеми компетентності майбутніх учителів-словесників у вимірах нової української школи: фоностилістичний аспект. *Philological sciences: development prospects in countries of Europe at the*

beginning of the third millennium: Collective monograph. Stalowa Wola: Izdewniciba "Baltija Publishing", 2018. 336 p. P. 165–184.

25. Кузнецова Г. П., Корчова О. М., Кухарчук І. О., Холявко І. В. Культура мовлення та риторика : навч. посіб. Суми : Еллада, 2020. 320 с.

26. Кузнецова Г. П., Кухарчук І. О., Корчова О. М. Ортологічні основи офіційно-ділового мовлення в галузі педагогічної освіти : навч. посіб. Глухів : РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка, 2020. 300 с.

27. Кузнецова Г.П. Супрасегментні фонетичні одиниці в лінгводидактичній підготовці майбутніх учителів української мови і літератури. *Збірник наукових праць Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. Вип.2 (10)*, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини / за ред.С. В. Совгіра. Умань : Візаві, 2023. 140 с. С. 6–19. URL: <http://ppsh.udpu.edu.ua/issue/view/17241>

28. Курок О. І., Кузнецова Г. П., Новиков А. О., Троша Н. В. та ін. Олександр Довженко в рецепції сучасної наукової думки : монографія / за ред. А. О. Новикова. Харків : ХІФТ, 2019. 416 с.

29. Кухарчук І. О. Синтаксис складного речення : електронний навчальний посібник. Глухів, 2016. URL : <http://library.gnpu.edu.ua/books/Syntax%20sentence/index.htm>

30. Кухарчук І., Лучкіна Л., Марєєв Д., Холявко І. Українська мова за професійним спрямуванням: практикум: навчальний посібник. Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2021. 133 с.

31. Кухарчук І., Лучкіна Л. Риторична компетентність учнів: зміст, структура та шляхи формування. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2021. С. 149-161.

32. Кухарчук І.О., Карпенко О.В. Інтерактивні технології навчання під час вивчення синтаксису у 8-му класі. *Contemporary problems of pedagogy amidst the European integration of educational environment: theory and practice : Scientific monograph*. Riga, Latvia : "Baltija Publishing", 2023. 468 p. С. 166-188

33. Кухарчук І.О. Сучасні технології навчання синтаксису української мови в закладах загальної середньої освіти в контексті європейських орієнтирів. *Europeanization of the educational environment: realities and prospects : scientific monograph*. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. 412 p. С. 200-225. <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/348>)

34. Магістерське дослідження як підсумковий етап науково-дослідницької роботи здобувачів вищої освіти : навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література) / А. О. Новиков, Т. В. Клейменова, Н. В. Троша, С. В. Цінько; Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2020. 96 с.

35. Медвідь Н. С. Українська мова гетьманських канцелярій XVII–XVIII століть. Innovative pathway for the development of modern philological sciences in Ukraine and EU countries : Scientific monograph. Volume 2. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. P. 600–627.

36. Медвідь Н. Лінгвофілософські засади становлення лінгвокультурології. Людино- й культурознавчі пріоритети сучасного мовознавства: напрями, тенденції та міждисциплінарна методологія:

колективна монографія / гол. ред. К. І. Мізін. Переяслав-Хмельницький; Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2019. С. 62–70.

37. Медвідь Н. С. Лінгвокультуреми в українській соціально-психологічній прозі першої половини ХХ ст. : дис. ...канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова. Київ : Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2009. 278 с.

38. Медвідь Н.С., Марєєв Д.А., Каліш В.А. Історія української мови : методичні вказівки до практичних занять. Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2023. 84 с.

39. Методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи з навчальної дисципліни «Історія української літератури: ХІХ ст. – поч. ХХ ст.»: навчально-методичний посібник для студентів спеціальностей 014 Середня освіта (Українська мова і література), 035 Філологія / автори-укладачі Гоголь Н. В., Клейменова Т. В.; Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2024. 108 с.

40. Новиков А., Троша Н., Максимчук-Макаренко С. Літературні пріоритети Олександра Довженка : монографія / А. О. Новиков, Н. В. Троша, С. О. Максимчук-Макаренко / за ред. проф. А. О. Новокова. Суми : Видавництво Вінниченка Миколи Дмитровича, 2016. 212 с.

41. Новиков А. О. Український театр і драматургія: від найдавніших часів до початку ХХ ст. : монографія. Харків: Харківське історико-філологічне товариство, 2015. 412 с.

42. Новиков А. О. Учитель корифеїв: життя Марка Кропивницького. Харків : ХІФТ, 2019. 248 с.

43. Семенов О.М., Базиль Л. О., Дятленко Т. І. Фахова практика вчителя-словесника : навч. посіб. Луганськ : Ноулідж, 2011. 496 с.

44. Тестовий контроль успішності здобувачів вищої освіти з історії української літератури (І пол. ХХ століття): навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література) /автори-укладачі Гоголь Н. В., Клейменова Т. В.; Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2023. 178 с.

45. Холявко І. В. Засоби експресивності в українських мовознавчих наукових статтях. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. 2020. № 8. С. 185–190

46. Холявко І. В. Наукова комунікація в руслі прагматичної інтерпретації. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Том 31 (70). № 2. Ч. 1. С. 84–89

47. Холявко І. В. Науковий текст у соціокультурному просторі сучасності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2017. № 26. С. 81–84.

48. Холявко І. В. Сучасний науковий дискурс як синергетична єдність комунікативних дій. *Topical issues of the development of modern science. Abstracts of the 2nd International scientific and practical conference. Publishing House «ACCENT». Sofia, Bulgaria, 2019. Pp. 94–99. URL: <http://sci-conf.com.ua>*

49. Холявко І. В. Редагування як лінгвометодична технологія в професійній підготовці магістрів-філологів. *Ricerche scientifiche e metodi della*

loro realizzazione: esperienza mondiale e realtà domestiche: Raccolta di articoli scientifici «ΛΟΓΟΣ» con gli atti della III Conferenza scientifica e pratica internazionale, Bologna, Marzo 3, 2023. Bologna-Vinnytsia: Associazione Italiana di Storia Urbana& Piattaforma scientifica europea, 2023. S. 92–96. URL: <https://archive.logos-science.com/index.php/conference-roceedings/issue/view/8/8>.

50. Холявко І. В. Теоретико-методичні засади редагування наукового тексту. *Innovative pathway for the development of modern philological sciences in Ukraine and EU countries*: scientific monograph. Volume 3. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2022. Pp. 394–422. ISBN 978-9934-26-196-1.

51. Chumak M., Nekrasov S., Hrychanyk N., Prylypko V., Mykhalchuk V. (2022) Applying Case Method in the Training of Future Spesislists. *Journal of Curriculum and Teaching*. Vol.11, No.1; Special Issue, P. 235–244. URL: <https://www.sciedu.ca/journal/index.php/jct/article/view/21405>

52. Horbolis L., Ishchenko O., Novykov A., Marieiev D., Hrychanyk N. (2021) The Cinemapoetics of the modern Ukrainian novel: Myroslav Dochynets'creative works. *Amazonia Investiga*, 10(48), December. P. 209–217. URL: <https://amazoniainvestiga.info/check/48/22-209-217.pdf>

53. Kuznetsova H., Korchova O., Zenchenko T., Chaika O., Hrychanyk N. (2022) Forming the Rhetorical Competence of Future Teachers. *Ad Alta-Journal of Interdisciplinary Research*. Vol. 12. №2. P. 176-182. URL: http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120228/papers/A_31.pdf

54. Kuznetsova H., Panasenko A., Luchkina L., Zenchenko T., Danylchenko I. (2023). Dialogic learning as means of forming the communication skills of higher education students. *Revista Eduweb*, 17(2). P. 101-115. URL: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2023.17.02.9>

55. Kuznetsova H., Panasenko A., Vyshnyk O., Danylchenko I., Korchova O., Sobko V. (2023) Innovative approaches and methods in language and literature education professional training. *Multidisciplinary Science Journal*. URL: <https://malque.pub/ojs/index.php/msj/article/view/1182https://doi.org/10.31893/multiscience.2023ss0514>.

56. Kuznetsova H., Zenchenko T., Luchkina-Zahorodnia L., Barannyk N., Kholiavko I. (2023) Linguistic and literary educational field in the system of communicative field formation. *Multidisciplinary Science Journal*, 5, 2023ss0505. URL: <https://doi.org/10.31893/multiscience.2023ss0505>

57. Luchkina L., Tsinko S., Medvid N., Marieieva T., Hrychanyk N. (2022) Psycholinguistic Aspects of Youth Speech. Consequences and Realities of Postmodernism in Ukraine. *Postmodern Openings*. Vol. 13. №3. P. 201–215. URL: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/po/article/view/5074>

58. Novykov A., Hohol N., Horbolis L., Marieiev D., Kleimenova T. (2023) The archetype of a woman warrior in the work of Svitlana Alexievich. *Amazonia Investiga*. 12(65), P. 84–95. URL: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.65.05.9>

59. Novykov A., Kleimenova T., Kushnierova M., Marieiev D., Hohol N. (2021) Genesis Of The «Woman's» war in creativity of Svetlana Alexievich (Based on the material of the novels «The unwomanly face of war» and «Zinky boys»). *Adalta: Journal of interdisciplinary research*. Volime 11, Issues 2, S. 182–187. URL: <http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/1102/PDF/1102.pdf>

60. Osmak N., Barabash S., Bykova T., Kleimenova T., Kushnierova M. (2022) Philosophical and Ethical Problems of the Category "Life" in Michael Kozoris"s Novella "Chornohora Speaks". *WISDOM / Special Issue 2(3), Philosophy of Language and Literature*. P. 217–224.. URL: <https://wisdomperiodical.com/index.php/wisdom/article/view/692/485>

61. Yatsenko T., Hohol N., Dichek N., Bailo Iu., Slyzhuk O. (2022) Realization of culturological approach in contemporary educational space of Ukraine. *Adalta: Journal of interdisciplinary research*. Volime 12, Issues 1, S. 201–210. URL: <http://www.magnanimitas.cz/adalta/1201/pdf/1201.pdf>